

DISPOSISJON INNLEDNINGSFOREDRAG

24. februar 2026

Sak nr. 26-002932ASK-GULA/AVD1

Advokat Christian Poulsson

Advokat Thomas S. Farhang

Advokat Marie Agerup Kildahl

Ankende part nr.1: Norges Naturvernforbund

Ankende part nr.2: Natur og Ungdom

Ankemotpart: Engebø Rutile and Garnet AS

1 INNLEDNING

1.1 Sakens hovedspørsmål

- Norges største og viktigste gruveprosjekt på mange tiår.
- Statens mineral jf. mineralloven § 7.
- Utvinning av statens mineraler er allerede som et utgangspunkt sterkt forankret i den offentlige interessen som ligger i at slike mineraler utvinnes.
- Engebøfjellet rikt på rutil, den mest høyverdige formen for titandioksyd.
- Rutilet i Engebøfjellet inneholder ca. 95% titandioksyd.
- En av verdens største og kjente forekomster av rutil i fast fjell.
- Bare Engebøfjellet og Ukraina i Europa som har påviste drivverdige forekomster av titanråstoffet rutil.

- Staten har i mer enn 30 år vært pådriver for at rutilforekomsten i Engebøfjellet blir utvunnet.
- Geopolitiske og sikkerhetspolitiske endringer globalt.
- Viktigheten av tilgang til egne råstoffer i form av kritiske mineraler har økt.
- Rutilet fra Engebøforekomsten vil blant annet foredles til titanmetall.
 - Sivil og militær luftfart.
 - Mye annet forsvarsmateriell.
 - Medisinsk til implantater.
- Hensynet til forsyningssikkerhet for rutil oppfyller prinsipielt sett vanndirektivets krav til "*overriding public interest*".
- Vekten av hensynet til forsyningssikkerhet har økt.
- Reflektert i den forvaltningsmessige behandlingen av gruveprosjektet.
- I den oppdaterte utslippstillatelsen fra 2023 fremheves tilgang til mineraler i Norge, i tillegg til sysselsettingshensyn og hensynet til verdiskapning og bosetting.
- Vektleggingen forsterkes i den kongelige resolusjonen fra 2025, som over flere sider redegjør for hvordan forsyningshensynet gjør seg gjeldende.
- Reelt hensyn vs. teoretisk hensyn som myndighetene viser til?
- Vanskelig å følge tingrettens og Borgarting lagmannsretts resonnementer.
- Forsyningssituasjonen for titanråstoffet rutil er kritisk for både Norge og EU.
- Engebø-prosjektet gir avgjørende bidrag til Norges og EUs forsyningssikkerhet mht. titanråstoff.
- Miljøkonsekvensene av prosjektet er redusert.

- Vesentlige reduksjoner i avgangsmasser til sjødeponiet, fra 250 millioner tonn, til 170 millioner tonn, og videre helt ned til 26,5 millioner tonn i prosjektets levetid.
- Arealet som dekkes av sjødeponiet, blir ned mot 1/6 av det arealet som opprinnelig ble lagt til grunn (ca 1,7 %).
- Spørsmål om sjødeponiet i det hele tatt vil dekke et stort nok areal til å utgjøre en forringelse av vannforekomsten Ytre Førdefjorden.
- Løpende rekolonisering over en 10 års-periode.
- Forføyningsperspektivet; bare en liten brøkdel av arealet som vil påvirkes.
 - Størrelsesorden 0,2 % av vannforekomstens totale areal.
- I forføyningsperspektivet er det uansett ikke tale om en forringelse av vannforekomsten i vanndirektivets forstand.
- Heller ikke sikringsgrunn.
- Nordic Mining/ERG har jobbet frem prosjektet i over 20 år, og til nå investert mer enn 4 milliarder kroner.
- Som følge av forføyningssaken er prosjektet reelt truet.
- Betydelig usikkerhet og risiko, særlig overfor kunder, finansiører og ansatte.
- Også tilgangen til det kritiske titanråstoffet og Norges troverdighet som et forutsigbart land å investere i er truet.
- Misforhold mellom skadevirkningene av en midlertidig forføyning og interessene i å få en forføyning besluttet.

1.2 Disposisjon

ERGs sentrale anførsler.

Pkt. 2

Kronologisk og tematisk gjennomgang.

- Del 1) Om partene og prosesshistorikken.

Pkt. 3-4

- Del 2) Om Engebøforekomsten og bakgrunnen for tiltaket. Pkt. 5-6
- Del 3) Nordic Minings prosjektutvikling, igangsettelse og drift. Pkt. 7-9
- Del 4) Den ene delen av vektskålen: Tap av miljøkvalitet. Pkt. 10-16
- Del 5) Den andre delen av vektskålen: Vurderingen av allmenne interesser ("overriding public interest"). Pkt. 17
- Påstand. Pkt. 18

2 ERGS RETTSLIGE ANFØRSLER – OVERSIKT

2.1 Hovedkravet om at ERG *"ikke har rett til"* deponering, er ikke sannsynliggjort

2.1.1 Tillatelsen er gyldig

2.1.1.1 ERGs deponering forringer ikke vannforekomsten Ytre Førdefjorden.

Vannforskriften § 12 kommer ikke til anvendelse.

- Kun midlertidig, lokal påvirkning på bunnfaunaen i deponiområdet.
- Fjordens økosystem som helhet påvirkes ikke.
- Arealbeslaget betraktelig redusert; ned mot 1/6 av arealet som opprinnelig ble vurdert.
- Kun en liten brøkdel av dette igjen i forføyningsperspektivet.

2.1.1.2 Tillatelsen er uansett ikke i strid med vannforskriften.

En eventuell forringelse er forankret i *"overriding public interest"*:

- utvinning og forsyning av titanråstoff for fremstilling av titanmetall,
- i kombinasjon med blant annet sysselsettings- og bosettingshensyn.
- Oppveier avgrenset tap av miljøkvalitet.

Anken over Borgarting lagmannsretts ugylighetsdom behandles av Høyesterett om ca. 2 måneder.

2.1.2 ERG kan uansett lovlig utøve sine rettigheter etter utslippstillatelsen frem til den evt. trekkes tilbake av forvaltningen

Begunstigende vedtak – det er angripelig, og ingen nullitet.

Tillatelsen gjelder frem til forvaltningen evt. trekker den tilbake.

Avgjørelse i høyesterettssaken får ingen rettskraftsvirkninger overfor ERG som ikke er part.

2.1.3 Det er usannsynlig at konsekvensen av ugylighet blir at utslippstillatelsen trekkes tilbake

Konsekvensen av en rettskraftig dom på ugylighet:

- Forvaltningen må foreta en fornyet vurdering.
- Domstolene har ikke adgang til å foregripe forvaltningens fornyede vurdering og selv treffe en realitetsavgjørelse i saken.
- Må i hvert fall gjelde når det foreligger hjemmel til å gi utslippstillatelse og den påståtte feilen er manglende utredning og begrunnelse.
- Staten vil med stor grad av sannsynlighet reparere eventuelle feil ved en fornyet vurdering.

ERGs innrettelse er uansett til hinder for omgjøring/ tilbaketrekking av utslipps-tillatelsen.

- Etablerte rettsposisjoner vernet etter både norsk rett og EØS-retten.

Usannsynlig at utslippstillatelsen vil trekkes tilbake.

2.2 **Kravet til sikringsgrunn etter tvisteloven § 34-1 (1) bokstav b er ikke oppfylt**

2.2.1 *Usannsynlig med "vesentlig skade eller ulempe"*

Økningen fra dagens arealbeslag i de nærmeste ca. 6 månedene er helt ubetydelig.

2.2.2 *Påstått lov- og/eller traktatbrudd utgjør ingen sikringsgrunn*

Regelbrudd (norsk lov/EØS) er ikke i seg selv noen skade eller ulempe; det er de faktiske konsekvensene av regelbruddet som evt. begrunner sikringsgrunnen.

- Miljøorganisasjonenes anførsel på dette punkt er i realiteten en anførsel om at det er tilstrekkelig å sannsynliggjøre hovedkravet.
- Kravet til sikringsgrunn er absolutt.

2.3 **Kravet til sikringsgrunn etter tvisteloven § 34-1 (1) bokstav a er heller ikke oppfylt**

Fortsatt deponering medfører ikke at forfølgningen eller gjennomføringen av kravet vil bli vesentlig vanskeliggjort.

Påstått hovedkrav: ERG har ikke rett til å deponere.

- Fullt mulig å stanse deponeringen dersom hovedkravet blir rettskraftig avgjort i Miljøorganisasjonenes favør.
- Krav om tidligere stans vil innebære en foregrepet oppfyllelse av hovedkravet, som det ikke er adgang til etter reglene om midlertidig forføyning.

Påstått hovedkrav: Utslippstillatelsen er ugyldig.

- Justering av hovedkrav for å kunne gå klar av innsigelsen om foregrepet oppfyllelse; realiteten er den samme.
- Hovedkrav om ugyldighet må rettes mot staten jf. tvisteloven § 1-5.

- Virkningen av ugyldighet er uansett ikke et automatisk forbud mot deponering.

2.4 En midlertidig forføyning vil uansett være uforholdsmessig, jf. tvisteloven § 34-1 (2)

Selv en midlertidig stans er en reell trussel mot ERGs gruveprosjekt.

- Ansatte, leverandører, kunder og investorer.
- 30 års arbeid og milliardinvesteringer.
- Store negative konsekvenser, også for offentlige interesser.
 - Manglende tilgang til titanråstoff.
 - Sysselsettings-/ bosetningshensyn.
 - Norges omdømme som et forutsigbart land å investere i.
- Ytterst begrenset betydning for miljøet om deponeringen stanses i 6 mnd.

De negative virkningene av en stans står i et åpenbart misforhold til den meget begrensede virkningen av å stanse deponeringen i ca. 6 måneder.

DEL 1) OM PARTENE OG BAKGRUNNEN FOR BEGJÆRINGEN

3 SAKENS PARTER

3.1 Natur og Ungdom og Norges Naturvernforbund ("Miljøorganisasjonene")

- Fulgt saken i forvaltningen i 15 år.
- Aktiv i alle høringsrunder.
- Påklaget samtlige vedtak om tillatelser til gruvedrift (unntatt den gjeldende utslippstillatelsen 23. juni 2023).
- Saksøkte staten i november 2022 – syv år etter første utslippstillatelse.

- Krav på dom om at alle tillatelsene til
ERG er ugyldige.
- ERG ble verken saksøkt eller
prosessvarslet.
- Tok likevel ut begjæring om midlertidig
forføyning mot ERG 26. august 2025. (U2 2409)

3.2 Engebø Rutile And Garnet AS ("ERG")

- Stiftet i 2006.
- Overtok utvinningsrettighetene samme år.
- Morselskap: Nordic Mining ASA ("Nordic
Mining"). Børsnotert selskap.
- ERG driver virksomheten på Engebø.
 - 125 ansatte.
 - 7 stillinger knyttet til miljø, overvåking,
kontroll osv.
- Dagens virksomhet resultat av 30 års
arbeid og investeringer på over kr. 4 mrd.

4 PROSESSHISTORIKKEN

Miljøorganisasjonene saksøkte staten i
november 2022. (U2 1281)

Opprinnelig tre vedtak angrepet:

- Kongelig resolusjon 16. februar 2016 (den
opprinnelige utslippstillatelse). (U1 1478)
- Klima- og miljødepartementets vedtak
23. november 2021 (revidert
utslippstillatelse). (U2 1098)
- Nærings- og fiskeridepartementets vedtak
6. mai 2022 (driftskonsesjon). (U2 1109)

Gjeldende utslippstillatelse av 23. juni 2023
ikke påklaget, men likevel trukket inn i
søksmålet.

Miljøorganisasjonenes opplegg for tingretten
var bredt anlagt, med anførsler om bl.a.:

- Tillatelsene bygget på uforsvarlige prognoser om miljøkonsekvensene.
- Tillatelsene bygget på feil faktum.
- Forvaltningens utredningsplikt var ikke oppfylt.
- Brudd på vannforskriften § 12.

Ingen av anførslele førte frem i tingretten.

- Oslo tingretts dom 10. januar 2024. (U2 1994)

Miljøorganisasjonene anket kun anvendelsen av vannforskriften § 12 annet ledd bokstav b, jf. vanndirektivet art. 4 nr. 7 bokstav c.

- "overriding public interest"

Lagmannsretten innhentet tolkningsuttalelse fra EFTA-domstolen. Dom 5. mars 2025. (U2 2244)

Lagmannsrettens dom 12. august 2025.
Ugyldig utslippstillatelse. (U2 2337)

Staten anket til Høyesterett. (U2 2477)

Begjæring om midlertidig forføyning tatt ut mot ERG 26. august 2025. (U2 2409)

- ERG har ikke tidligere vært saksøkt.
- Begjæringen tatt ut **ca. ett år** etter at deponeringen startet.

Sogn og Fjordane tingretts kjennelse 10. november 2025. (U2 2892)

Miljøorganisasjonenes anke 9. desember 2025. (U2 2950)

ERGs anke over sakskostnadsavgjørelsen 10. desember 2025. (U2 2979)

Statens anke til Høyesterett er sluppet inn til behandling i avdeling i april/mai 2026.

DEL 2) OM ENGEBØFOREKOMSTEN OG BAKGRUNNEN FOR TILTAKET

5 ENGEBØFOREKOMSTEN

5.1 Innledning

Offentlig interesse at statens mineralressurser faktisk utnyttes.

- NOU 2022:8, Ny minerallov. **JU 205**
- HR-2024-550-A avsnitt 53-54.
(Engebøsaken). **JU 702**
- HR-2023-1199-U avsnitt 20
(Engebøsaken). **JU 719/722**
- Statens mineralstrategi fra 1967-2025
(fotnote 2 i statens prosessskriv av
9. oktober 2025). **U2 2664**

Rutilforekomsten i Engebøfjellet.

- Nordsiden av Førdefjorden i Naustdal,
Sunnfjord kommune.
- Fjellet går bratt fra havbunnen i Førde-
fjorden på ca. 300 meters dyp, til 335 moh.
- DuPont landet på Engebø, 1980-/1990-
tallet.
- Informasjonsmemorandum, mars 2000. (U1 90 flg)
 - NGU rapport 28. august 2007. **U1 211/215**
- Engebøforekomsten er i global
sammenheng en unik rutilressurs.
 - Kongelig resolusjon 23. mai 2025. (U2 2322-2324)

5.2 Hva består Engebømalmen av?

Titan

- Statens mineral, lav egenvekt – langt under
andre metaller, jf. mineralloven § 7. **JU 66**
- Titan inngår i en rekke strategiske
industrier og applikasjoner.

- European Commission, Titanium metal in the EU: Strategic relevance and circularity potential 2025. **U2 2121/2144**
- Titan finnes ikke i ren form i naturen, det søker å binde seg kjemisk til andre stoffer.
- Må igjennom en kjemisk prosess for å skille titan fra andre stoffer = metallurgi.
- Den kjemiske foredlingsprosessen for å skille titan fra andre stoffer utføres pr i dag ikke i Norge eller Europa.
- Må gjennomføres i Kina, Russland, Kasakhstan, Japan eller Saudia-Arabia.
- Kongelig resolusjon 23. mai 2025. (U2 2323)
- European Commission, Titanium metal in the EU: Strategic relevance and circularity potential 2025. **U2 2136/2137/2143**

Rutil

- Når titan binder seg kjemisk til oksygen dannes titandioksid.
- Rutil består nesten utelukkende av titandioksid.
- Titandioksidinnholdet i rutil på *Engebø* er på 95 %.
- Øvrige elementer i rutilen på *Engebø* utover titandioksid er rene.
- Inneholder ikke radioaktive elementer eller andre elementer som ikke er ønskelig for et rent produkt.
 - Ellers noe som kan forekomme i naturen hvor rutil finnes.
- Ilmenitt:
 - Titanen festet til jern og oksygen.
 - Langt lavere titaninnhold enn det som er i rutil.
 - Vil typisk også ha andre elementer i mineralet som ikke er gunstig for metallproduksjon.

- Omfattende prosess å skille titan fra jern og andre stoffer i ilmenitt.
- Dyrt og lite miljøvennlig.
- Rutil vs. ilmenitt.
 - Ulike egenskaper og bruksområder.
 - CMI, "Rutile vs. Ilmenite" 27. februar 2025. **U2 2241**
 - Ulik miljøpåvirkning.
 - U.S. Geology Survey, februar 2000. **U1 88-89**
- Rutil er:
 - Det mest høyverdige titanråstoffet i naturen.
 - For høykvalitetsmarkedet.
 - Flyindustrien, forsvar mv.

Miljømessig: genererer en brøkdel av avfallet sammenlignet med Ilmenitt.

- En veldig begrenset ressurs.
 - TZMI, Rutile and Garnet Market update 29. august 2022. **U2 1181/ 1189**

Kun to kilder til dette titanråstoffet i Europa:

- Norge.
- Ukraina.

Malm

Engebømalmen består av ca. 4-5 % rutil.

- Rutilen sammenpresset med andre mineraler (som for eksempel granat) gir eklogitt.
- Kan skilles fra andre mineraler i malmen på mekanisk vis (oppredning).
- Oppredning;

- Knusing, gravitasjon, magnetisme, vasking osv.
- Mekanikk og ikke kjemisk metallurgi.
- Oppredningen foregår på Engebø. Malmen sendes ned med sjakt – tyngdekraft og ikke lastebiler – til oppredningsanlegget ved kaikanten.

Engerbøforekomsten inneholder også granat:

- Hardt mineral som brukes til sliping og vannstråleskjæring.

Bruksområder til granat:

- Vannstråleskjæring.
 - Granat (som slipende partikler) tilføres vannstrålen for å skjære gjennom og forme materialer (eks. legeringer av titan i flyindustrien mv.).
- Sandblåsing.
 - Granat brukes som slipemiddel for å behandle overflater av materialer, eks. fjerning av rust på metall mv.
- Økt etterspørsel etter granat på verdensmarkedet – voldsom økning de siste 30 årene pga. vannstråle-skjæringsindustrien.
- For sandblåsing er granat av helsemessige årsaker klart å foretrekke fremfor andre midler.

ERG utnytter 15 % av malmen til produksjon av rutil og granat.

- Forventet å øke i fremtiden.
- Allerede økt betraktelig siden 2006. Se punkt 15
 - Mellom 2-3 % av malmen opprinnelig tiltenkt utnyttet.
- HR-2024-550-A: (JU 696)
 - Avgjort at hele ressursen tilhører staten, ikke bare titan / rutil.

Avgangsmasser

- Deler av malmen kan ikke selges.
 - I dag 85 % av malmen, må deponeres.
- Arbeides aktivt med å finne marked for omsetning av avgangsmassene.
 - Hub for Minerals, Grøn Region Vestland. **U1 38**
 - Firda, 2. desember 2024. **U2 2106**
- Tilbakefylling i gruen vil skje etter dagbruddsdriften, dvs. etter 15 år.

5.3 Nærmere om forekomstens historie og forvaltningens bidrag til realisering av prosjektet

DuPont/Conoco og Norges Geologiske Undersøkelse startet kartleggingen på slutten av 1980-tallet.

- Informasjonsmemorandum, mars 2000. (U1 90)
- Offentlige økonomisk støtte.
 - Statens Næringsfonds vedtak 2. desember 1998. **U1 79/87**
- DuPont-konsernet besluttet likevel å ikke investere i gruvevirksomhet for å forsyne egne behov. (U1 105 flg.)

Engbø-prosjektet lagt ut for salg:

- Lyktes ikke med salg i 2000 og de påfølgende år.

Fornytt forsøk på å realisere prosjektet i regi av RUTILNETT.

- Initiativ fra Sogn og Fjordane fylkeskommune og Naustdal kommune – RUTILNETT.
 - Innst. fra Fylkesmannen, 2007. **U1 229/233**
 - NGU rapport 28. august 2007. **U1 211/216**

6 år etter første salgsforsøk – klarte å få Nordic Mining til å ta over prosjektet i 2006. (U1 239)

- Forslag til planprogram 25. oktober 2007
pkt. 1.6.2. **U1 235/244**

Prosjektets viktighet er gjentatt senere, senest i kongelig resolusjon 25. mai 2025. (U2 2317)

Oppsummert:

- Det offentlige (fylkeskommune og kommune) pådrivere for realisering av prosjektet.
- Første norske gruveprosjekt basert på statens mineraler på 40 år.
- Prosjektet tjener åpenbart også allmennhetens interesser, jf. EFTA-domstolens kriterier (avsnitt 41). (U2 2256)

5.4 Produksjon og behovet for deponi

ERG utnytter ca. 15 % av malmen ved produksjon av rutil og granat.

Inngått endelige avtaksavtaler for rutil og granat første 5 år.

Rutil til Japan og Europa.

Granat til Europa og USA.

Metall tilbake til Europa til flyindustri.

Partsforklaring: Finn Ivar Marum.

Per i dag behov for å deponere ca. 85 % av malmen (avgangsmasser/restmineraler).

- Forventes betraktelig redusert på sikt.
- Ønske og planer om å:
 - utnytte større deler av malmen til kommersielle produkter; og
 - avgangsmassene til kommersielle produkter.

Enhver gruve har behov for deponi – ikke unikt for Engebø.

Sml. annen gruvevirksomhet, ERG best i klassen:

- Utnytter mest av malmen.
- Størst fokus på alternativer til deponering, ref. ulike prosjekter for økt bærekraft.
- Bruker gravitasjon for frakt av malm og avgangsmasser fremfor lastebiltransport.
- Rutil det reneste titanråstoffet og klart beste alternativet – også fra et miljøperspektiv.
- Verdens reneste gruvedrift. (U1 38)

6 SJØDEPONI ER DET MILJØMESSIG BESTE ALTERNATIVET PÅ ENGEBO

6.1 Kort om sjødeponi vs. landdeponi

Sjødeponi lovlig i Norge og EU – ikke forbudt etter vanndirektivet.

- ESAs brev 16. juli 2021 pkt. 5.3.1. (U2 1083/1092)
- Oslo tingretts dom 10. januar 2024. (U2 1994/2010)

Nylig vurdert et forbud mot sjødeponi:

Miljødirektoratets vurdering datert 24. januar 2018 (2019). **U1 2151**

- Ikke realistisk med mineralvirksomhet uten deponi. **U1 2152**
- Felles for alle deponi: Arealbeslag. Liv under deponeringspunktet forsvinner.
- Landdeponi: risiko for støvflukt, metallutlekkinger, utfordringer knyttet til vedlikehold mv.
- Sjødeponi: risiko for partikkelspredning og påvirkning av livet i havet omkring deponiområdet.
- Rekolonisering betydelig raskere ved sjødeponi enn landdeponi.
- Engebø: Sjødeponi det totalt sett beste alternativet. **U1 2153**
- Miljødirektoratets konklusjon: **U1 2153**

- Forbud mot sjødeponi kan hindre løsningen med minst negativ miljøeffekt på kort og lang sikt.
 - Ulike miljøutfordringer ved land- og sjødeponi nærmere vurdert. (U1 2157-2159)
 - Om naturgitte forutsetninger i Norge for sjødeponi. **U1 2159**
- Faktisk.no, "Derfor tillater Norge sjødeponi for gruveavfall" 25. mai 2022. (U2 1140)
- Oslo tingretts dom 10. januar 2024 s. 17 om landdeponi. (U2 2010)

6.2 Vurderingene av ulike deponiløsninger på Engebø

Nordic Mining utredet deponiløsninger i en årrekke:

- Omfattende, kostbar og tidkrevende prosess.

Nordic Mining ønsket sjødeponi utredet av **miljømessige hensyn.**

- Nordic Minings forslag til planprogram 25. oktober 2007. (U1 235/248-249)

Ulempene midlertidig karakter sml. ved landdeponi.

- Nærings- og fiskeridepartementets tilrådning 2. april 2012. (U1 842/844)

Alternative deponiløsninger vurdert på Engebø, se bl.a.:

- Oslo tingretts dom 10. januar 2024 s. 17: **U2 2010**
"Partene i saken er helt enige om at landdeponi i dagen ikke er noe miljømessig bedre alternativ enn sjødeponi for avgangsmassene fra Engebø."
- Selskapets avfallshåndteringsplan 26. mars 2023. (U2 1582 flg.)

Prosjektet uten sjødeponi?

- Oslo tingretts dom 10. januar 2024 s. 57. **U2 2050**

Urealistisk med prosjektet uten sjødeponi.

Sjødeponiet på Engebø er det miljømessig beste alternativet.

ERG hatt tillatelse til å etablere sjødeponi siden 2015.

6.3 Nærmere om hva som deponeres

Mineraler som ikke inngår i produksjon (dvs. deler av steinen som ikke brukes).

Ikke farlige – noen av mineralene finnes allerede på fjordbunnen.

- Faktisk.no, "Derfor tillater Norge sjødeponi for gruveavfall" 25. mai 2022. **U2 1140/1146**

Metallinnholdet svært lavt og skiller seg ikke vesentlig fra bunnsedimentene.

- Miljødirektoratets anbefaling 13. februar 2015 s. 145. (U1 1197)
- Naustdal- og Askvoll kommunestyrets vedtak 12. mai 2011 s. 36. (U1 656)
- Klima- og forurensningsdirektoratets brev 19. mars 2012. (U1 821)

6.4 Nærmere om deponiområdet

Avfallshåndteringsplan 26. mars 2023. **U2 1547**

- Beskrivelse av tiltaket og området rundt. **U2 1556**
 - Førdefjorden ca. 40 km lang. **U2 1558**
 - Delt i tre deler: Indre, Midtre og Ytre Førdefjorden.
 - Grunn terskel mellom ytre og midtre del.
 - Sjødeponiet er i Ytre Førdefjorden.
 - Fjordbassenget har bratte sider og tilnærmet flat bunn på ca. 300 m dyp.
 - Sedimentasjonsmiljø.

- Deponiområdet utenfor den nasjonale laksefjorden. **U2 1559**

- Område regulert til deponi utgjør ca. 5 % av det totale fjordarealet.

Deponiområdet ca. 4,4 km².

- Vedtatt reguleringsplankart 11. mai 2011. **U1 620**

- Kommunal- og moderniseringsdepartementets vedtak 17. april 2015 s. 3. (U1 1276)

Klima- og miljødepartementets brev

5. februar 2015 s. 5-6. **U1 1123/1127 flg.**

- Førdefjorden ikke unik som fjordsystem mht. økosystem og forekomst av arter.
- Dype områder med sammenhengende geografiske forbindelser til andre fjorder.
- Ikke av avgjørende betydning i nasjonalt el. regionalt perspektiv.

Deponeringen vil finne sted i deler av deponiområdet på ca. 300 m. dyp.

Havbunnen svakt hellende og dekket av sedimenter.

- Forslag til reguleringsplan 25. oktober 2007 s. 15. (U1 248)

Avfallshåndteringsplanen 26. mars 2023 s. 49: **U2 1547**

- Deponiområdet definert av grunne terskler på hhv. 25 og 50 m. **U2 1596**

DNV v/Tor Jensens rapport "Miljøpåvirkning sjødeponi" 24. september 2025.

(U2 2502)

- Bilder fra deponiområdet. **U2 2509**

Ikke sollys – eufotisk sone typisk 25-35 m under havoverflaten.

Vannforskriften vedlegg V.

(JU 136 flg.)

- Punkt 1.2.4 Biologiske kvalitetselementer kystvann.

- Kun bunnlevende virvelløse dyr som direkte påvirkes.
- Øvrige kvalitetselementer avhengig av sollys (fotosyntese).

Sakkyndig vitne: Tor Jensen.

DEL 3) NORDIC MININGS PROSJEKT- UTVIKLING, IGANGSETTELSE OG VIRKSOMHET

7 MILLIARDINVESTETERINGER I TID- SPERIODEN 1990-2022 – BEHOVET FOR FORUTSIGBARHET I LANGE UTVIKLINGS- LØP

Nordic Mining overtok prosjektet fra DuPont/Conoco i 2006.

- DuPont/Conoco allerede foretatt en rekke investeringer bl.a. knyttet til boreprøver, prosjektarbeid mv.
- Nordic Mining kjøpte disse i 2006.

2006/2007 – 2015/2016:

- Omfattende prosesser opp mot forvaltningen for arealer og utslippstillatelse.
- Nøkkelen er sjødeponi.

Behov for tilgang til areal (på land og i fjord).

- Opsjonsavtaler for tilgang til nødvendig areal i 2008/2009:
 - Eiendommer for prosessanlegg m. eksisterende dypvannskai mv.

- Kun sjødeponi som lar seg forsvare. (Pkt. 6)

Både reguleringsplan og utslippstillatelse godkjente sjødeponi.

- Dette var en forutsetning for videre arbeid.
- Pre-feasibility study 2017. **U1 1790/1794-1800**
- Definitive Feasibility study 2020. (U2 108/110 flg.)

- Updated Definitive Feasibility study 2021. (U2 1016)

Beskriver bl.a.:

- Kjerneboringer gjennomført i 2016 og 2018.
- Oppredningsforsøk på malmen.
- Gruvedesign.
- Industrianlegg for oppredning.
- Sjødeponi.
- Sluttprodukter.
- Markedsutsikter.

Ca. 1 milliard kroner medgått til prosjektet frem til 2022 (ikke inflasjonsjustert).

Perioden 2006-2022 prosjektet finansiert med egenkapital innhentet av Nordic Mining, ca. 25 emisjoner.

- Lagmannsrettens vurdering. **U2 2373**
- Historieløst; ikke belyst fra private parter side.
 - Eckhoff og Smith, Forvaltningsrett (2022), s. 557. **JU 1772**
- Gruveselskaper har behov for forutberegnelighet.
 - NOU 2022: 8 Ny Minerallov pkt. 3.6.5.1 og 3.6.5.2. **JU 202-203**

8 BYGGINGEN AV INDUSTRIANLEGGET

Arbeid med finansieringspakke på tre milliarder siden høsten 2020.

ERGs uttalelse til begjæring pkt. 10.2. (U2 2533 flg.)

9 FERDIGSTILLELSE OG OPPSTART OG DRIFT 2023-2024

Byggearbeider og installasjon i hovedsak ferdigstilt i fjerdekvartal 2024.

Gruven vært i drift, produsert rutil og granatkonsentrat og deponert masser i sjødeponiet siden oktober 2024.

Prosessanlegget produsert mineralkonsentrat fra 23. desember 2024.

- Børsmelding fra Nordic Mining 23. desember 2024. (U2 2116)
- Børsmelding fra Nordic Mining 11. februar 2025. (U2 2239)
- Børsmelding fra Nordic Mining 11. mai 2025. (U2 2312)

ERG fremdeles i en innkjøringsfase – kompliserte industrielle prosesser.

Oppsummering

Dagens virksomhet resultat av 30 år med investeringer og arbeid.

- Over 4 milliarder kroner i investeringer (ikke inflasjonsjustert).
- Søksmålet fra Miljøorganisasjonene mot *staten* høsten 2022 – ikke rettet mot ERG.
- ERG først brakt inn i forføyningssaken.

DEL 4) DEN ENE DELEN AV VEKTSKÅLEN: TAPET AV MILJØKVALITET SOM FØLGE AV TILTAKET

10 OVERSIKT OVER FORVALTNINGSHISTORIKKEN

10.1 Sentrale tillatelser for gruvedrift

- 1) Reguleringsplan (plan- og bygningsloven kap. 12).

- 2) Driftskonsesjon (mineralloven § 43).
- 3) Utslippstillatelse (forurensningsloven § 11).

KUN utslippstillatelsen som angripes i denne saken.

10.2 Forvaltningens behandling av reguleringsplanen

Utslippstillatelse og reguleringsplan behandlet parallelt.

- Nordic Minings forslag til planprogram 25. oktober 2007. (U1 235)
- Søknad om utslippstillatelse 2008. (U1 296)
- Revidert søknad 2009. (U1 520)

Naustdal kommunestyre sitt vedtak om planprogram 11. mai 2007. (U1 591)

Naustdal kommunestyret sitt vedtak om reguleringsplan 11/12. mai 2011. (U1 621)

Innsigelser fra Fiskeridirektoratet vest – primært mot sjødeponi.

- Bygget primært på Havforskningsinstituttets uttalelser. (U1 842/844)
- Flere departement mv. innspill ifm. innsigelsessaken, se bl.a.:
 - Høringssvar fra Direktoratet for Mineralforvaltning 29. oktober 2014. (U1 1085)
 - Brev fra Nærings- og fiskeridepartementet 30. januar 2015. (U1 1109)
 - Brev fra Klima- og miljødepartementet til Kommunal- og miljødepartementet 5. februar 2015. (U1 1123)

Kommunal- og moderniseringsdepartementets godkjenning av reguleringsplanen 17. april 2015. (U1 1274)

10.3 Forvaltningens behandling av utslippstillatelsen

Omfattende og grundig behandling – miljø sentralt.

Miljødirektoratets anbefaling 15. februar 2015. (U1 1135)

Klima- og miljødepartementets vedtak 5. juni 2015. (U1 1294)

Påklaget. Klagen primært rettet mot etablering av sjødeponi.

- Miljøorganisasjonenes klage 8. juni 2015. (U1 1323)

Kongelig resolusjon 19. februar 2016. (U 1478)

- Utslippstillatelsen stadfestet – mindre justeringer.

- Oversendelse av endret tillatelse 29. september 2016. (U1 1721)

Natur og Ungdoms begjæring om omgjøring av utslippstillatelsen 6. februar 2020. (U2 187)

Miljødirektoratet avslo begjæringen 26. juni 2020. (U2 275)

Miljødirektoratets vedtak 18. januar 2021. (U2 501)

- Endringer hovedsakelig knyttet til kjemikaliebruk.

Vedtaket og opprinnelig vedtak om utslippstillatelse påklaget.

- Klageoversendelse 7. juni 2021. (U2 1079)

Klima- og miljødepartementets vedtak 23. november 2021. (U2 1098)

- Klagen ikke tatt til følge.

Miljødirektoratets vedtak om godkjent avfallshåndteringsplan og revidert utslippstillatelse 23. juni 2023. (U2 1891 og 1896)

- Siste og gjeldende utslippstillatelsen.

- Ikke påklaget. Tvistegjenstand i saken mot staten.

Kongelig resolusjon 23. mai 2025. (U2 2317)

- Beslutning om ikke å omgjøre tillatelsen.

10.4 Forvaltningens behandling av driftskonsesjon.

Søknad om driftskonsesjon 1. februar 2019. (U2 12)

Vedtak om driftskonsesjon 17. juni 2020 fra Direktoratet for mineralforvaltning. (U2 219)

Påklaget.

Nærings- og fiskeridepartementets klagevedtak 6. mai 2022. (U2 275)

11 FORVALTNINGENS VURDERINGER AV TAPET AV MILJØKVALITET SOM FØLGE AV SJØDEPONIET

11.1 Innledning

Miljømessige konsekvenser av tiltaket, et sentralt tema.

- Både fra Nordic Minings ståsted.
- Fra forvaltningens ståsted.
- Stort engasjement og flere høringsrunder.

Miljømessige konsekvenser belyst gjennom mer enn 91 ulike utredninger. Ca. 60 % knytter seg til sjødeponiets virkninger.

- Oversikt over utredninger. **U1 10**

Forvaltningen vurdert de samlede miljømessige konsekvensene av tiltaket i hele gruven levetid.

- Ikke utelukkende knyttet til sjødeponi og vannforskriften.
 - Kun dette som er relevant i denne saken.

Forvaltningen lagt til grunn at deponeringen
forringer vannforekomsten fordi:

- Arealbeslag. Liv under deponeringspunktet forsvinner.
- Fysiske endringer i bunnforholdene.
- Se bl.a. Klima- og forurensningsdirektoratets brev 19. mars 2012. (U1 765/821)

Miljømessige konsekvenser vurdert i flere omganger og av ulike forvaltningsorgan.

Klima- og miljødepartementets vedtak 5. juni 2015.

- Oppsummerer forvaltningens syn på miljøkonsekvensene.
- Ikke fremkommet opplysninger senere som tilsier en annen vurdering.

**11.2 Vurderingen av miljøkonsekvenser ved
førsteinstansvedtaket 5. juni 2015 U1 1294**

Helhetlig vurdering av de miljømessige konsekvensene av tiltaket.

Langt på vei sammenfallende med tidligere vurderinger forut for vedtaket.

11.2.1 Konsekvenser for bunnfaunaen, pkt. 4.6.2 U1 1302

Hvordan bunnfaunaen påvirkes: U1 1303

Bunnfaunaen i deponiområdet vil begraves eller forsvinne.

Kun deler av deponiområdet som til enhver tid påvirkes.

Rekolonisering innen 10 år.

Størrelsen av arealbeslaget av betydning for vurderingen av miljøkonsekvenser: **U1 1303-1304**

"Konsekvensene for livet i fjorden av at vesentlige deler av bunnfaunaen i deponiområdet legges død i deponeringsperioden, må blant annet ses i lys

av at deponiet når det avsluttes vil utgjøre ca. 10 % av samlet bunnareal og 40 % av sjøbunnarealet dypere enn 300 meter i vannforekomsten Førdefjorden Ytre."

Forvaltningen gjennomgående vektlagt omfanget av arealbeslaget, se:

- Miljødirektoratets anbefaling 13. februar 2015: (U1 1135)
 - Lagt til grunn deponiområde på 3 km² – 10 % av vannforekomstens Ytre Førdefjordens totale areal. (U1 1137)
 - Konsekvensen for bunnfauna må bl.a. sees i lys av hvor stort område som dekkes. (U1 1181)
- Klima- og forurensningsdirektoratets brev 19. mars 2012. (U1 814 og 820)
- Naustdal kommunestyre sitt vedtak 11. mai 2011. (U1 602)

Bevegelige dyr kan flytte på seg.

- Miljødirektoratets anbefaling 13. februar 2015 s. 39. (U1 1173)
- NIVAs rapport 21. mai 2009. (U1 503)

11.2.2 Vurderingen etter vannforskriften, pkt. 4.6.7 U1 1311

Utg.pkt. i arealbeslaget: U1 1312

"Det planlagte sjødeponiet er beregnet å omfatte et areal på ca. 3 km². Deponiets areal vil dermed utgjøre om lag 10 % av vannforekomstens totale areal. Arealet som er avsatt som deponiområde i reguleringsplan er på 4,4 km²."

Økologisk tilstand. U1 1312 flg.

- Bunnforholdene endres.
- Bunnfauna kvalitetselementet mest sensitivt for deponeringen:

"Bunnfaunaen i deponiområdet vil forsvinne så lenge deponeringen pågår. Tiltaket vurderes dermed å medføre at vannforekomstens økologiske tilstand forringes til dårlig tilstand."

- Ikke mulig å stille vilkår for å avbøte negative ulemper knyttet til arealbeslaget.
- Avbøtende tiltak for å hindre påvirkning utenfor deponiområdet:
 - Justering av utslippspunkt.
 - Tilsetting av flokkuleringsmiddel mv.
- Lite sannsynlig med partikkelspredning utenfor området.
 - Partikkelspredning medfører ikke en forringelse av den økologiske tilstanden.

Den kjemiske tilstanden forringes ikke. **U1 1315**

- Slik også:
 - Miljødirektoratets anbefaling 13. februar 2015. (U1 1139)

Samlet vurdering: **U1 1315**

- Utelukkende fysiske endringer som fører til en forringelse av vannforekomsten:

"det kun er den fysiske endringen som fører til at vannforekomsten forringes og at ingen andre påvirkninger fra tiltaket vil forringe den økologiske tilstanden."

- Vannforskriften ikke til hinder for å tillate tiltaket. **U1 1315**

- Slik også:
 - Miljødirektoratets anbefaling 13. februar 2015 bl.a. s. 5 og 64. (U1 1139/1198)
 - Kun fysisk endring som medfører at vannforekomsten forringes.
 - Klima- og forurensingsdirektoratets brev 19. mars 2012 pkt. 6.8.7, s. 56. (U1 820 flg.)

11.2.3 *Nærmere om forvaltningens vurdering av påvirkning utenfor deponiområdet*

Lite sannsynlig med partikkelspredning utenfor deponiområdet, og oppover i vannsøylen.

U1 1301/1302

- Slik også:

- Klima- og miljødepartementets tilrådning 5. februar 2015. (U1 1126 flg.)

Lite sannsynlig med negativ påvirkning på det marine naturmangfoldet utenfor deponiområdet.

U1 1302

- Slik også:

- Miljødirektoratets anbefaling 13. februar 2015, s. 3. (U1 1137)

"lite sannsynlig at avgangsmassene vil ha en direkte påvirkning på det marine naturmangfoldet utenfor deponiområdet."

- Klima- og miljødepartementets tilrådning 5. februar 2015. (U1 1126)

Likevel:

- Grensekrav for sedimentering ved grensen for det regulerte deponiområdet på maksimalt 3 mm per år.

U1 1302

- Krav om fleksibelt utslippsarrangement.

- Minimerer potensialet for partikkelspredning.

U1 1302

Liten sannsynlighet for alvorlige og irreversible effekter for økosystemet som helhet.

U1 1306

11.2.4 *Miljøkonsekvenser vektlagt i den samlede vurderingen etter forurensingsloven § 11*

Samlet vurdering av fordeler og ulemper punkt 7.

U1 1319

Risiko for skadelig utlekking av metaller fra deponerte masser vurdert som liten.

Ulempene i stor grad knyttet til arealbeslag på grunn av sjødeponiet.

Ingen alternative deponiløsninger ville være "miljømessig vesentlig bedre" enn sjødeponiet. **U1 1320**

Lav sannsynlighet for spredning utenfor deponiområdet "og oppover i vannsøylen." **U1 1320**

Vilkår i tillatelsen for å redusere miljøulemper.

Vannforskriften ikke til hinder for at tillatelse gis:

U1 1321

- Kun "de fysiske endringene av bunnforholdene" som fører til at den økologiske tilstanden forringes.

Utslippstillatelse gitt på nærmere fastsatte vilkår.

Tillatelsen påklaget.

(Se pkt. 13.3.1)

11.2.5 Nærmere om rekolonisering

Klima- og miljødepartementet la til grunn rekolonisering innen ca. 10 år.

(U1 1303)

Miljødirektoratets anbefaling 13. februar 2015, s. 47:

U1 1181

- Nytt bunnsamfunn etableres – antas like rikt, men annerledes.

Forvaltningen tidligere lagt til grunn **5-10 år**:

- Kommunal- og moderniseringsdepartementets vedtak 17. april 2015.

(U1 1282)

- Naustdal kommunestyre sitt vedtak 11. mai 2011.

(U1 602)

Forvaltningens vurderinger bygger bl.a. på:

- NIVAs rapport 21. mai 2009.

U1 496

- Erfaringsgrunnlag.

U1 507

- På større dyp tatt 1-2 år før full restitusjon av artsmangfold.

U1 508-509

- Mineralsk ikke-toksisk avgang: utvikling til modent, artsrikt samfunn ca. 2-5 år.

U1 514

- Liten grunn til å tro at faunaen blir systematisk fattigere eller rikere (men annerledes sammensetning).

U1 514

- Anbefalinger: bevegelig utslippspunkt. Rekolonisering skjer løpende.

U1 515

- **Mao:** konservativt å legge til grunn 10 år.
- **Sakkyndig vitne:** Tor Jensen.

11.3 Forvaltningens senere vurderinger av tapt miljøkvalitet

11.3.1 Kongelig resolusjon 19. februar 2016

Miljøorganisasjonens klage 8. juni 2015. (U1 1323)

- Bl.a. anført at deponiet vil få konsekvenser for truede arter og stilt krav om gjennomføring uten sjødeponi.

Førsteinstansvedtaket opprettholdt ved kongelig resolusjon 19. februar 2016. **U1 1478**

- Departementets oppsummering: **U1 1489**

- Liten sannsynligheten for alvorlig el. irreversibel skade på marine arter.

- Vilkår sikrer kunnskap, reduserer eller hindrer mulige skadevirkninger.

- Ikke grunnlag for å endre tidligere vurderinger.

Som følge av vedtaket gjorde Miljødirektoratet mindre endringer i tillatelsen.

- Oversendelse av endret tillatelse 29. september 2016. (U1 1721)

11.3.2 Forvaltningens vurderinger av miljømessige konsekvenser av sjødeponiet i tidsperioden 2020-2022

Kongelig res. 19. februar 2016 begjært omgjort 4 år senere.

Begjæring om omgjøring 6. februar 2020. (U2 187)

- Bl.a. anført endrede forhold – nedskalert prosjekt, bortfall av behov for sjødeponi og feil faktum mv.

Miljødirektoratets avslag 26. juni 2020. (U2 275)

- Ikke feil faktum på vedtakstidspunktet. (U2 277)

- Saken godt utredet og grundige vurderinger.
- Nedskalert prosjekt ikke grunnlag for omgjøring. (U2 277)

Miljødirektoratets vedtak 18. januar 2021 (endringer knyttet til kjemikaliebruk). (U2 501)

- Påklaget – angrep også opprinnelig vedtak om utslippstillatelse. (U2 1079)

Klima- og miljødepartementets vedtak 23. november 2021 – klagen ikke tatt til følge. (U2 1098)

Vurderinger ifm. driftskonsesjon:

Mineralloven § 2 d krav om at hensynet til miljømessige konsekvenser ivaretas.

Vedtak om driftskonsesjon fra Direktoratet for mineralforvaltning 17. juni 2020. (U2 247)

- Vurdert konsekvenser for miljø. (U2 266)
- Ingen nye opplysninger som tilsa en annen vurdering enn ved utslippstillatelsen. (U2 267-268)
- Vurdering av vannforskriften: Fysiske endringer i bunnforholdene forringer tilstanden. (U2 269)

Vedtaket påklaget (inkl. vurderingen av miljømessige konsekvenser av tiltaket).

Vedtak om driftskonsesjon stadfestet ved Nærings- og fiskeridepartementets vedtak 6. mai 2022. (U2 1109)

- Konsekvenser for miljø vurdert i pkt. 3.4.2. (U2 1124-1125)
- Liten risiko for omfattende konsekvenser utover den som forekommer på "det regulerte deponiområdet". (U2 1131)

11.3.3 Utslippstillatelsen av 23. juni 2023 (gjeldende)

Revidert og oppdatert utslippstillatelse ifm. godkjenning av avfallshåndteringsplan:

- Miljødirektoratets vedtak 23. juni 2023. (U2 1891)

- Oppdatert tillatelse 23. juni 2023. (U2 1896)

Fornyhet vurdering av vilkår.

Vedtak om utslippstillatelse 23. juni 2023. **U2 1891**

- **Siste gjeldende vedtak.**

- Punkt 3.2.3 – vilkår for sjødeponi.
 - Bl.a. begrensning i høyde på 65 m.
- Tillatt avgangsmengde i sjødeponi – endret fra 250 til 170 millioner tonn.

Oppdatert utslippstillatelse av 23. juni 2023. **U2 1896**

- **Tillatelsen erstatter tidligere tillatelser.** **U2 1896**

- Plikt til å arbeide kontinuerlig med å redusere mengden avgangsmasser. **U2 1905**
- Maksimalt opp til 220 meters vanndyp. **U2 1905**
- Grense for sedimentering på maksimalt 3 mm per år ved grensen for deponiområdet. **U2 1905**
- Krav om kontinuerlig overvåking. **U2 1905**

11.3.4 Kongelig resolusjon 23. mai 2025 **U2 2317**

Ny realitetsvurdering av tillatelsene (ikke vedtaket om driftskonsesjon).

Ingen nye opplysninger/utvikling om miljøkonsekvenser eller andre forhold av betydning for den fornyede vurderingen. **U2 2319-2320**

I likhet med tidligere:

- Lagt til grunn at tilstanden forringes fordi deler av bunnfaunaen går tapt. **U2 2321**

Hovedsakelig det direkte berørte deponiområdet som påvirkes negativt. **U2 2321**

- Begrenset del av vannforekomsten og fjorden.
- Ikke forventet påvirkning av betydning i omkringliggende områder.

Ingen indikasjoner på andre miljøkonsekvenser enn da tillatelsen ble gitt. **U2 2326**

Liten sannsynlighet for "alvorlig eller irreversibel skade på marine arter". **U2 2326**

Mao: Avgrenset virkning på en begrenset del av vannforekomsten.

11.4 Oppsummering av forvaltningens vurderinger:

Sjødeponi vurdert som det miljømessig beste alternativet.

Størrelsen av arealbeslaget av betydning for vurderingen av miljøkonsekvensene.

Forvaltningen vurdert at den økologiske tilstanden forringes utelukkende pga.:

- Fysiske endringer av bunnforholdene.
- Tap av bunnfauna i den aktive delen av deponiområdet.
 - Hele området påvirkes ikke samtidig.
 - Rekolonisering.

Usannsynlig med virkninger utenfor deponiområdet, herunder:

- Partikkelspredning horisontalt el. vertikalt. (U1 1302)
- Irreversibel og alvorlig skade på marine arter. (U1 1489)
- Liten sannsynlighet for alvorlige eller irreversible effekter for økosystemet i fjorden som helhet. (U1 1306)
- Fjorden ikke unik el. av nasjonal el. regional betydning. (U1127-1128)

Andre miljømessige konsekvenser:

- Vurdert som lite sannsynlige og hensyntatt i vilkår.
- Kontinuerlig overvåking, rapportering og kontroll.

Forvaltningens vurderinger gjelder deponeringen **i hele gruvens levetid.**

Kjemisk tilstand **forringes ikke.**

12 VURDERINGER AV MILJØMESSIGE KONSEKVENSER I SAKEN MOT STATEN

12.1 Oslo tingretts dom 10. januar 2024 (U2 1994)

Hovedforhandling over 10 rettsdager.

Tingrettens samlede vurdering at:

- Forvaltningens prognoser var forsvarlige (pkt. 3). (U2 2026 flg.)
 - Tingrettens konklusjon. (U2 2039)
- Myndighetenes beslutningsgrunnlag var forsvarlig, og at utredningsplikten var oppfylt. (se dommen punkt 4). (U2 2039 flg.)
 - Tingrettens konklusjon. (U2 2053)
- Tillatelsene bygger ikke på feil faktum.

Tingrettens vurderinger av miljømessige konsekvenser av deponiet ikke påanket.

Ikke fremkommet opplysninger som tilsier en annen vurdering i dag.

12.2 Hvilke tap av miljøkvalitet legger Borgarting lagmannsrett til grunn?

Borgarting lagmannsretts dom 12. august 2025. (U2 2337)

- Foretok **ingen** vurdering av de miljømessige konsekvensene av tiltaket.
- Kun nevnt at den økologiske tilstanden i Ytre Førdefjorden forringes på s. 19. (U2 2355)

Én av flere feil og mangler ved lagmannsrettens dom.

Hvordan foreta en interesseavveining uten å vurdere hva som er i den ene delen av vektskålen?

Lagmannsrettens vurdering rent abstrakt – sml. EFTA-domstolens uttalelse.

13 **NÆRMERE OM HVORDAN MILJØET PÅVIRKES (KVALITATIV VURDERING)**

DNV v/Tor Jensens rapport "Miljøpåvirkning sjødeponi" 24. september 2025. **U2 2502**

Kun bløtbunnsfaunaen er direkte påvirket.

Bløtbunnsfauna det viktigste biologiske kvalitetselementet. **U2 2507**

- Kvalitetselementet som blir direkte påvirket av deponeringen er dyr som lever på og i sjøbunnen.

Omfatter bunnlevende virvelløse dyr, som: **U2 2507**

- Pigghuder (eks. sjøstjerne).
- Muslinger.
- Kreps.
- Snegler.
- Børstemark.

Bløtbunnsfunnet i Førdefjorden: **U2 2507**

- Skiller seg ikke vesentlig fra andre norske fjorder.
- Liten forskjell i de dypereliggende områdene av Førdefjorden Ytre.
- Ikke sjeldne eller sårbare bløtbunnsarter.

Bunnfaunaen påvirkes ved ca. 6 mm. **U2 2508**

- Sml. grenseverdien på 3 mm v. deponiets grenseområde.

Ulike dyregrupper reagerer forskjellig på hypersedimentering.

Sannsynlig påvirkning av deponeringen på kort og lang sikt: **U2 2511**

- Mindre enn 5 % påvirkes, og det kan:

"neppe hevdes dette har en merkbar økologisk virkning for hele vannforekomsten." **U2 2511**

- Området vil løpende rekoloniseres, og: **U2 2512**

"Dette betyr at det innenfor deponiområdet vil skje både en reduksjon i biologisk mangfold i området med aktiv deponering, og en rekolonsiering i de delene hvor deponering er avsluttet."

- Visuell kartlegging: videoer fra juli 2025 – vanskelig å se effekt utenfor 200 m fra deponiet. **U2 2513**

- Video 2024-2025 sammenstilt av Tor Jensen.

Oppsummering: **U2 2515**

- Primært bløtbunnsfaunaen som påvirkes.
- Stor sannsynlighet for rask rekolonisering.
 - Annen fordeling av arter, men sunt samfunn.

DNV v/Tor Jensens rapport 16. februar 2026. **U3 693**

- Basert på prøver samlet inn i september 2025. **U3 693**

- Alle undersøkte stasjoner klassifisering "svært god" eller "god". **U3 694 og 696**

- Et lite område med mulig påvirkning på bløtbunnsamfunnet etter oppstart. **U3 695**

- Primært 350 m fra utslippspunktet.
- Minimal endring 650-1100 m fra utslippspunktet.

- 165 000 tonn deponert frem til prøvetaking i september 2025. **U3 695**

Sakkyndig vitne: Tor Jensen.

14 KORT OM HAVFORSKNINGSINSTITUTTETS VURDERINGER

Havforskningsinstituttet aktive overfor forvaltningen i høringsrunder mv.

Havforskningsinstituttet motstander av etableringen av sjødeponi, se bl.a.:

- Lovavdelingens uttalelse
17. november 2014. (U1 1095/1100/1101)
- Brev fra Nærings- og fiskeri-
departementet 30. januar 2015. (U1 1109/1113)

Innspillene hensyntatt av forvaltningen, se bl.a.:

- Tillatelsen 23. juni 2023 pkt. 11.1. (U2 1908)
- Miljødirektoratets anbefaling 13. februar
2015. (U1 1135/1143)
- Miljødirektoratets brev 24. april 2020. (U2 213/214)

Faglig uenighet ikke synonymt med at forvaltningens vurderinger er uforsvarlige.

- Oslo tingretts dom 10. januar 2024 pkt. 3.3. **U2 2036**

Ulike sakkyndige kan vurdere risiko forskjellig
→ betyr ikke risiko for skade.

Ikke noe som tilsier at forvaltningens vurderinger er uforsvarlige eller bygger på feil prognoser.

Ikke fremlagt bevis som tilsier en annen vurdering i dag.

15 NÆRMERE OM SJØDEPONIET – KVANTITATIVT

15.1 Malmuttaket og deponering av avgangsmasser er vesentlig redusert

DuPont, Information Memorandum, mars 2000: (U1 146)

- Ca. 10 mill. tonn malm pr år.

- Totalt ca. 250 mill. tonn malm på 25 år.

Nordic Mining 2008: (U1 296/298)

- Ca. 10 mill. tonn malm.
- Totalt ca. 250 mill. tonn malm på 25 år.

Søknad 9. juni 2009 (feilaktig datert 2008). **U1 520/536**

- 50-55 år.
- 3-6 mill. tonn malm per år.
- Totalt ca. 245 mill. tonn malm og inntil 245 mill. tonn avgangsmasse.

Utslippstillatelse gitt i 2015.

- Omsøkt avgang på 250 mill. tonn til sjødeponi – Miljødirektoratets anbefaling 13. februar 2015. **U1 1135**

- Sjødeponiets areal ca. 3 km², tilsvarende ca. 10 % av vannforekomstens totale areal – Klima- og miljødepartementets tillatelse 5. juni 2015. **U1 1294/1312/1321**

Reduksjon av tillatt avgang til sjødeponiet i forbindelse med godkjenning av avfalls-hånderingsplan.

- 170 mill. tonn til sjødeponiet - Miljødirektoratets gjeldende utslippstillatelse 23. juni 2023. **U2 1896/1897/1905**

Detaljprosjektering i parallell:

- Pre-Feasibility Study 2017. (U1 1790 flg.)
- Definitive Feasibility Study 2020. (U2 108 flg.)
- Updated Definitive Feasibility Study 2021. **U2 1016/1020**

Nærmere kartlegging av ressursen:

- Klarte å skape salgbare produkter.
- Klarte å skape et granatprodukt.
- Sjekket markedsadgangen/salg av inntil 200.000 tonn granat – nærmest uendelig potensial for rutil.

- Designet anlegg og mulige måter å ta ut forekomsten.
- Regnet på optimal investering vs. ressursutnyttelse.
- Landet på 1,5 mill. tonn pr. år i 39 år (ca. 58,5 mill. tonn malm samlet).
 - Ca. 34.000 tonn rutil og 200.000 tonn granat pr. år.
- Litt over 15 % ressursutnyttelse, dvs. totalt ca. 50 mill. tonn avgang.

Vilkår om tilbakefylling av avgangsmasser ved oppstart av underjordsdrift, driftskonsesjon 6. mai 2022.

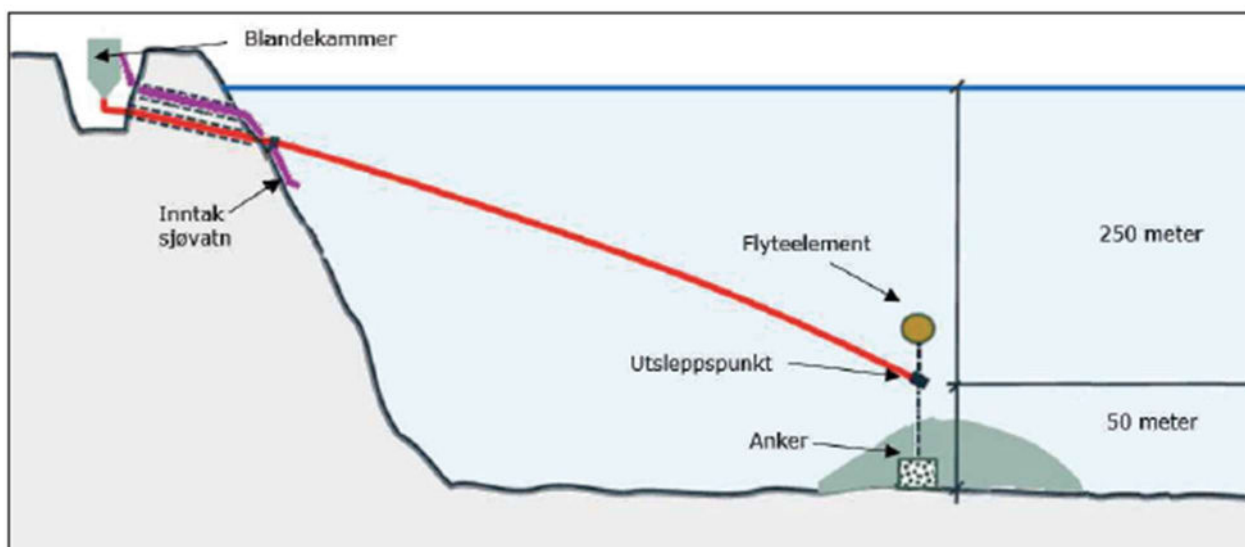
U2 1109/1133

- 26,5 mill. tonn deponering (Oslo tingrett). **U2 1999**
- 26,5 mill. tonn deponering (Borgarting lagmannsrett). **U2 2341**
- Ambisjoner om å øke malmutnyttelse.
- Ambisjoner om å selge avgangsmasser (Hub for Minerals mv).
- Langt mindre avgang i dag enn prognosen i 2015 og som forvaltningen allerede den gang fant hadde avgrensede miljøkonsekvenser.
- Ingen miljømyndighet har vurdert om sjødeponiet fortsatt medfører en forringelse av vannforekomsten Ytre Førdefjord, etter reduksjonen
 - fra 170 mill. tonn
 - til 26,5 mill. tonn
 i prosjektets levetid.

15.2 Overordnet om etableringen av sjødeponiet

Skisse for utslippsarrangement:

(U2 1513)

- Røret fleksibelt – kan flyttes horisontalt og vertikalt.
- Restmineralene føres i en oppsamlingsenhet.
 - Blandes med sjøvann.
 - Luftet for å fjerne luftbobler.
- Sjøvann tilsettes for at fine partikler skal flokkulere for å unngå partikkelspredning.
 - Flokkulering: små partikler oppløst i væske knytter seg til hverandre, danner større partikler el. aggregater.
- Restmineralene føres via en rørledning ned til fjordbunnen.
- Utslippspunkt maks 50 m over fjordbunnen, som ligger på ca. 300 m dyp.
 - Deponiet kan bygges opp som flere undersjøiske delta.

U2 2494/2498

15.3 Omfanget av påvirkningen på bunnfaunaen (tildekket bunnareal)

15.3.1 Deponeringsareal i gruvens levetid på 39 år

- 26,5 mill. tonn avgangsmasser.
- Det arealet deponiet dekker av sjøbunnen er en funksjon av friksjonsvinkel og mengden avgangsmasser som deponeres.
- Rapport ERG 23. september 2025. **U2 2496/2499**

Område	kvadratkilometer	Nå		6 måneder		12 måneder		10år		Totalt (39år)	
		km2	%	km2	%	km2	%	km2	%	km2	%
Reguleringsplanområde	4,4		0,39 %		1,12 %		1,65 %		8,00 %		12,00 %
Vassforekomst, Ytre - Førdefjord	30,572	0,02	0,06 %	0,05	0,16 %	0,07	0,24 %	0,35	1,15 %	0,53	1,73 %
Vassforekomst, Heile - Førdefjorden	65,595		0,03 %		0,08 %		0,11 %		0,54 %		0,80 %

Tabell 2: Tildekket areal om seks måneder, 12 måneder, ti år og 39 år

- Ingen miljømyndighet har vurdert om sjødeponiet fortsatt medfører en forringelse av vannforekomsten Ytre Førdefjord, etter at dets areal er redusert
 - fra ca. 3 km² (10 %)
 - til 0,53 km² (1,73 %)
 - mao. 1/6 av grunnlaget som lå bak miljømyndighetenes siste vurdering
- for hele prosjektets levetid.

15.3.2 Deponeringsareal fra ca. 2065 og neste generasjoner

- Hva med perioden etter 39 år?
- Hvor mye av malmen utnyttes på det tidspunktet?
- Må forvente mye mer enn 15 %.
- Hva med avgangsmasser og nye produkter?
- Hub for Minerals, Grøn region Vestland. **(U1 38)**

Må forvente at de innovative tiltakene vil gi resultater.

- ERG ønsker tilbakefylling.

- Får mer ut av malmen.

Hva er deponeringsbehovet i år 2065?

- Hva vil miljøkonsekvensene være for det som deponeres i 2065 og fremover?

Tidligere deponerte arealer er for lengst rekolonisert.

- Vil ikke ha en større arealmessig påvirkning enn første 10 års periode. Sannsynligvis langt mindre.

Vil få erfaring neste 10 år.

- Overvåkes nøye.
- Ny kunnskap vil hensyntas.
- Se også forurensingsloven § 18.

JU 9

15.3.3 *Arealbeslag fra i dag og 6-12 mnd frem i tid*

ERGs rapport 21. februar 2026.

- Prosesskriv 22. februar 2026, bilag 4.

Oppdaterte målinger gjennomgås av

- **Vitne:** Kenneth Nakken Angedal

Ny anførsel om turbiditetsras / friksjonsvinkel.

- Spørsmål om turbiditetsras vurdert av Oslo tingrett.

U2 2035-2036

16 **DELKONKLUSJON**

Ikke grunnlag for å sette forvaltningens vurderinger i over 17 år av de miljømessige konsekvensene til side.

Ingen nye forhold siden Oslo tingretts dom 10. januar 2024 eller Sogn og Fjordanes kjennelse 10. november 2025.

Usannsynlig med:

- Påvirkning utenfor deponiområdet.

- Alvorlig og/eller irreversibel skade på marine arter.
- Alvorlige eller irreversible effekter for økosystemet i fjorden som helhet.

Mht. miljøsidan av saken:

1) Kommer vannforskriften til anvendelse?

- Vil de gjennomgåtte miljøkonsekvenser forringe hele vannforekomsten?
- Grunnlag ut fra kvantitative og kvalitative vurderinger?
 - Bare 1/6 av sjødeponiets opprinnelig antatte areal vil bli dekket.
- Svea Hovrätts dom 30. oktober 2015.

JU 1590/1614

- I denne saken: verken arealbeslagets utstrekning eller dets konsekvenser er av en slik karakter at fjorden som helhet påvirkes.

Vannforskriften kommer ikke til anvendelse.

I forføyningsperspektivet: fra prosjektets oppstart og ca. 6 måneder frem i tid:

- Vannforekomsten som helhet vil i denne perioden uansett ikke påvirkes i en slik utstrekning at dens økologiske tilstand forringes etter vannforskriften artikkel 4 nr. 1.
- Det er bare ca. 0,22 % av vannforekomstens areal som påvirkes i denne perioden.
- Dette er klart ikke tilstrekkelig til å konkludere med at terskelen for forringelse av vannforekomsten som helhet overskrides i denne perioden.

2) Hvis forringelse, hvor stort er det miljømessige tapet?

- Klima- og miljødepartementets veileder av 13. februar 2015.

U1 1224/1230

"Det foreligger i dag ikke en omforent metode for verdsetting av økosystemtjenester og kostnader ved tap av slike, ei heller for verdsetting av miljøulempen, og vurderingen vil derfor i stor grad bero på skjønn."

- Skjønnsmessig vurdering av tap av miljøkvalitet som skal inngå i den ene vektskålen.

3) Sikringsgrunn;

- Er miljøtapet ved deponeringen slik at det foreligger *vesentlig skade eller ulempe*?
- Perspektivet må i denne sammenheng flyttes fra gruven levetid til ca. 6 måneder frem i tid.
 - Det er bare maksimalt ca. 0,08 % av vannforekomstens areal som vil påvirkes ved en utvidelse av sjødeponiet fra nå og ca. 6 måneder frem i tid.
 - Påvirkningen i denne perioden representerer ingen vesentlig skade eller ulempe etter tvisteloven § 34-1 første ledd bokstav b.

DEL 5) DEN ANDRE DELEN AV VEKTSKÅLEN: VURDERINGEN AV ALLMENNE INTERESSER (OVERRIDING PUBLIC INTEREST)

17 "OVERRIDING PUBLIC INTEREST"

- Vanndirektivets artikkel 4 nr. 7 bokstav c. **JU 339**

17.1 EFTA-domstolens premisser

- Forsyningshensyn er klart relevant, avsnitt 46-47. **U2 2257**
- Økonomiske hensyn og sysselsettingshensyn *kan* være relevante, avsnitt 41-44. **U2 2256**
- Ikke krav om kvalifisert interesseovervekt, avsnitt 35. **U2 2255**
- EØS-statene har *"en viss skjønnsmargin"*, avsnitt 31 og 36. **U2 2254/2255**

- Domstolskontrollen; det er ikke tilstrekkelig at forvaltningsmyndighetene *"bare viser til et teoretisk tvingende allment hensyn"*, avsnitt 34.

U2 2255

17.2 Prosjektets betydning i dagens sikkerhets- og geopolitiske situasjon – bakteppe

Tilgang til kritiske / strategiske råvarer har blitt mye viktigere de siste 10 årene.

- Som følge av sikkerhetspolitisk og geopolitisk usikkerhet.
- Alminnelig kjent fra nyhetsbildet senere år:
 - F. eks. USAs uttrykte ønske om tilgang til kritiske råvarer fra Ukraina.
- Europeisk avhengighet av bl.a. titanmetall fra Russland, til tross for krigen mot Ukraina.

U2 1919 flg.

- Kinas dominans representerer en sikkerhetsrisiko.

U2 2329 flg

En respons fra EU er Critical Raw Materials Act (CRMA), Regulation (EU) 2024/1252 av 11. april 2024.

JU1 Kluge 2323-2324

- Titanmetall kritisk og strategisk materiale. JU1 Kluge 2377/2380
- Omfatter alle former for titanråstoff, artikkel 3 og 4, jf. artikkel 2. JU1 Kluge 2339/2342/2343
- Instrument for EUs mål om å styrke verdikjedene for de kritiske / strategiske materialene, jf. artikkel 5. JU1 Kluge 2343
- Alle tiltak som opplistes i forordningen ivaretar klart *"overriding public interest"*.
 - Inkludert uttak og oppredning av malmen.
- EFTA-domstolens dom må forstås i lys av dette.

- Hensynet til forsyningssikkerhet er ikke begrenset til titan som ferdig metall (avsnitt 46).
- Ikke holdepunkter for noe vilkår om tilgjengelighet for bruk innen EØS innen relativt kort tid.

Norske myndigheter følger også opp om disse målsettingene.

- CRMA omtales utførlig i Nærings- og fiskeridepartementets rapport "Norges mineralstrategi fra 2023. (U2 1825/1866 flg)
- Næringsminister Cecilie Myrseths kronikk i Nordnorsk debatt, 5. november 2025 debatt. **U2 2596-2598**
- Utenriksminister Espen Barth Eide, Fri fagbevegelse, 10. februar 2026. **U3 257/260**

Statens eierskap til statens mineraler, bæres av den offentlige interessen der at mineralene faktisk utnyttes.

17.3 Utslippstillatelsen - forvaltningens begrunnelse

17.3.1 Forvaltningens adgang til å supplere og eventuelt også rette tidligere begrunnelser

- Det er utslippstillatelsen fra 2023 som er gjeldende, både etter dens innhold og virkning
 - og som ERG utleder sine rettigheter fra.
- Forvaltningen har uansett adgang til å supplere tidligere begrunnelser, også rette dem.
- Eckhoff og Smith, Forvaltningsrett (2022), s. 504-505. **JU 1752**
- Graver og Tøssebro, Alminnelig forvaltningsrett (2024) s. 525. (JU 1836)
- Prop L. 79 (2024-2025) s. 350-351. (JU 186 flg.)
- Et håndhevelsessøksmål, som denne saken er lagt opp som, må uansett avgjøres på grunnlag av faktum på domstidspunktet.

- Skoghøy, Tvisteløsning (2022) s. 27. **JU 1949**

17.3.2 Gjeldende utslippstillatelse fra 2023

- Miljødirektoratets vedtak om revidert tillatelse, 23. juni 2023. **U2 1891**
- Vedtakets begrunnelse. **U2 1892**
 - Tilgang til mineraler i Norge og Europa utvilsomt vektlagt.
 - Supplert med hensynet til verdiskaping og sysselsetting.

17.3.3 Regjeringens vurdering i kgl. res. 23. mai 2025

Foranlediget av EFTA-domstolens uttalelse. (U2 2317)

Vurderer om utslippstillatelsen – i medhold av alle tidligere vedtak – skal trekkes tilbake. (U2 2318)

- Hensynet til forsyningssikkerhet. **U2 2322/2325-2326**
- Oppsummert:
 - Engebøforekomsten er en av verdens største og kjente forekomster av rutil i fast fjell.
 - Dagens sikkerhetspolitiske situasjon og strategisk autonomi (selvforsyning).
 - Samarbeid med EU / CRMA.
 - Styrking av titanverdikjeder ved utvinning og foredling av titanmalm til rutil.
 - Omtrent halvparten av rutilet tiltenkt titanmetallproduksjon.
 - Råvareutvinningen for Norge og EØS likevel avgjørende.
- Supplert av hensynet til sysselsetting og økt tilflytting. **U2 2321/2322**

Hensynene er klart relevante som "*overriding public interest*".

Hensynene er avveid mot miljøhensynene, som ikke har endret seg.

Domstolene må basere sin prøving på denne avveiningen av hensynene.

17.3.4 Er forvaltningens begrunnelse reell?

- Testen i EFTA-domstolens dom.
- Har forvaltningen kun vist til " ... et teoretisk tvingende allment hensyn", jf avsnitt 34.
- Reiser spørsmål om det er grunn til å tvile på innholdet i den begrunnelsen som forvaltningen har angitt.
- Reiser også spørsmål om saksbehandlingen gir grunnlag for en annen konklusjon.
 - De hensyn som begrunner tillatelsen er åpenbare – behovet for tilgang på titanråstoff i dagens situasjon trenger ikke flere utredninger for å kunne legges til grunn.
 - Tilstrekkelig å vise til CRMA.
 - Det miljømessige mothensynet, som i det vesentlige består i den midlertidige virkningen av sjødeponiet, er nøye utredet over mange år, i mange titalls rapporter.
 - Forvaltningens vurdering er at dette mothensynet ikke har endret seg.
 - En fornyet vurdering ville uansett ledet til å tillegge dette hensynet mindre vekt, ettersom arealet av deponiet vil bli ned mot 1/6 av det arealet som opprinnelig ble lagt til grunn.

Tilgang til ilmenitt endrer ikke disse vurderingene.

- Ilmenitt egner seg ikke til høyverdige produkter; flyindustri, forsvar mv.
- Miljømessig meget store konsekvenser av avfall; det har vært kjent i årtier.

18 PÅSTAND

Samme som i sluttinnlegget.